

zvezde na jasnem nebu, pobliski raket med strelskimi jarki pa, da stotisoči drug proti drugemu nahujskanih mladih ljudi čaka bližnje prelivanje krvi...

Zopet so sledili pohodi v varna brezna, a na Slemenu blizu vasi Lokve sva odkrila nenavadno jamo za ta globoki kras. Po 26 m globokem prepadu sva stopila še na sneg, ki ga je burja pozimi napihala v jamo. Naslednjih devet metrov strmine pa sva preplezala previdno: tik ob steni je divji golob v poltemi znesel dve jajci, pazila sva, da ne bi s kamenjem uničila nežnega življenja. V zahvalo sva odkrila spodaj 21 m dolg in 6 m širok ter toliko visok prostor, ki naju je vsaj po obliki spominjal na rove podzemskih rek. Zaporedoma sva nato prišla še v velike prostore, od katerih je bila ena dvorana kar 30 m dolga. Ravno dno pa je bilo pokrito z udrtim skalovjem in na koncu celo z ilovico. Trdnjši del stropa so krasili lepi stalaktiti — velika redkost v jamah na Banjščici in na Trnovskem gozdu.

V globini 50 m sva se splazila skozi ozko špranjo do 10 m globokega prepada, po njem pa do 15 m visoke sigaste stene in čez njo v nove večje prostore, ki so jih pokrivala s stalagmiti okrašene velike skale. Ozek rov naju je pripeljal zopet 12 m globoko do presenetljivo lepih kristalnih stalaktitov. Z vrha, pri skupini stalagmitov pa sva opazila v severni steni luknjo, ki naju je skozi neprijetne ožine pripeljala v lepo 14 m dolgo, 12 m široko in 9 m visoko dvorano. Tudi tukaj so nama lepi kapniki poplašali trud. Nastanek teh prostorov pa sva si mogla razlagati le z izpiranjem in topljenjem mehkejših delov kamenine, ker sva na mnogih krajih opazila žlebove in kamine, po katerih je dotekala deževnica in snežnica v te občudovanja vredne podzemске jame.

Značka,
gl. str. 299

VRŠAC

Tine Mihelič

blaki so se zgrnili prek neba, v kratkem bo spet deževalo. Sedemo na neko polico in naše razočaranje se prične spreminjati v potrnost. Že četrtič smo se potrudili do tod, pa nas je vreme zopet izdalo. Čakaje na prve kaplje dremljemo na mehki travi in sanjarimo o soncu, modrem nebu in o steni, ki bi jo tako radi preplezali.

Na severno steno Vršaca sem mislil že leta. Vendar sem vedno mislil nanjo nekako teoretsko, ne da bi se resneje pripravljval na poskus. Zdi se mi, da je še marsikdo na podoben način mislil na to steno. Toda za večino plezalcev pomenijo Julijske Alpe le stene nad Vrati, Tamarjem, Martuljkom in morda še Krnico in Krmo. Vse ostalo pa je sila od rok, posebno, če gre za stene južno od razvodnice Sava-Soča. Le tako si lahko razlagam, da je elegantna vršna stena Vršaca, ki jo je tako lepo videti z Luknje ali s Križkih podov, ostala ves čas nedotaknjena, čeprav njene sicer navpične in gladke plati prav po sredini prereže krasen sistem kaminov in počti, obetajoč lep in naraven prehod na vrh. Potreben je pač bil izdaten impulz, da bi se nekdo lotil stene. No, ta impulz je lani naposled prišel in to takoj zatem, ko je pričel misliti na Vršac tudi moj brat. Joža je fant urnih refleksov; še mene, starino, je njegovo navdušenje tako vnelo, da sva bila v kratkem času domenjena. Toda vreme očitno ni bilo na najini strani. Nič kolikokrat sva tovorila vso težko opremo preko Komarče in mimo Jezer na Prehodavce. Od tod sva po zapletenem sistemu polic in grap našla udoben dostop pod vršno steno Vršaca. Spodnji del stene naju ni mikal. Ta je ves razoran od globokih grap in zaradi majhne naklonine na gosto poraščen z ruševjem in manjšimi macesnovimi gaji. Vrh tega potekajo tod tri starejše smeri, ki pa se pod navpično vršno steno vse umaknejo v obrobni, položnejši del. Hodila sva torej v goste k najinemu Vršacu ves mesec, a se vedno mokra in razočarana vračala. Zdi se mi, da sva pričela že po malem obupovati in opuščati misel na steno, ko se je nenadoma pojavil na prizorišču Iztok.

Iztok je fant, čigar navzočnost v navezi je jamstvo za dobro voljo in za ohranitev »morale«, če gre kaj narobe, pa tudi za morebitne trebušne krče zaradi prekomernega krohota. Ta njegova lastnost se je pokazala za prav koristno v letošnjem kislem poletju in vse kaže, da za zdaj še ne bomo vrgli puške v koruzo. Sicer pa sploh nismo edini optimisti v okolici. Globoko pod nami, na jasi sredi doline nespoodobnega imena, si nekdo pravkar postavlja velik, zelen šotor; prav do nas zadiši po različnih, se nam dozdeva, ko se pred šotorom zasvedra v zrak svetla, prijazen dim.

Prvi naliv tega dne nas zasači na vrhu Vršaca, ko kot kaki smrkolini zijamo preko roba stene v globino. Tako ostro odsekanega brezdna pa še ne! Zvečer se na Prehodavcih mastimo z ajdovimi žganci in vmes prislušujemo bobnanju težkih kapelj na pločevinasto streho. Ker smo vsi trije sovražniki težke prtljage pri plezanju, se lotimo tudi lastnih zalog, to pa tako izdatno, da si bo Joža kot prvi v navezi jutri smel privoščiti razkošje plezanja brez nahrbtnika. Vreme pa tokrat nekaj obeta...

Zarana smo na nogah. Oči, letos nevajene sonca, nas ščemijo od tolike svetlobe. Danes je čisto pravo, lepo vreme, da smo židane volje celo takrat, kadar Iztok za kak trenutek preneha zbijati šale. In tako kot za šalo prelezamo vse tiste police, grape in kamine, ki nas ločijo od vstopa v steno. Ko se taborniki pod nami ravno spravljajo k zajtrku, smo mi že bogato ovešeni z vrvmi in žvenketajočim železjem ter ostalo opremo, Joža pa slovesno odkoraka v desno proti rjavemu žlebu, kjer se bo pričelo plezanje.

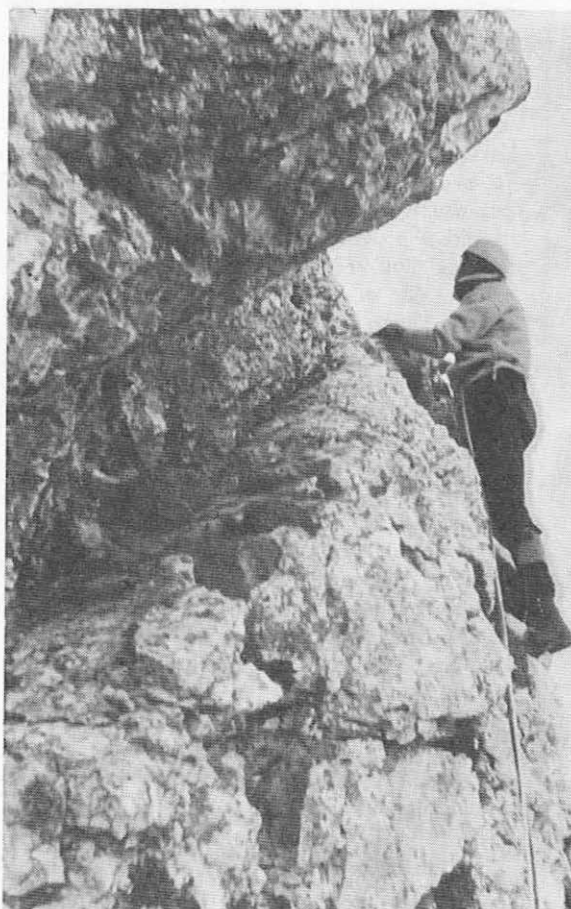
Prva raztežaja nista nič kaj v skladu s podobo stene, v katero vstopamo. Svet je tu podoben..., no, denimo, precej navpik postavljenemu travniku. Trentarju, ki v dolini z glasnimi vzkliki kroti svojo tropo, bi bili kar hvaležni, če bi nam posodil nekaj ovac. Toda, ko nas sitna, krušljiva prečnica pripelje v žleb ob stebru, po katerem naj bi potekal spodnji del smeri, si oddahnemo. Tu nas sprejme prav lepa, trdna in z oprimki bogata pečina, da se lahko in dobre volje vzpenjamo po steni s težavami četrte stopnje. Joža, ki vodi, je danes še posebno lahkih nog, z Iztokom mu komaj utegneva spuščati vrv. No, saj s temi skalami sva midva z Jožom že znanca, pri enem od prejšnjih poskusov nama je vendarle uspelo pregledati spodnji del stene. Vsakih štirideset metrov srečamo klin z vrvico, sled takratnega sestopa. Ker nas je letošnje poletje izučilo in, ker stena

obeta še marsikaj, jih previdno pustimo v skali. Prezgodnji optimizem se sploh rad maščuje, zato moramo danes na novo zabit vse za plezanje potrebne kline, z Jožom sva jih pri zadnjem poskusu skoraj do zadnjega izbila. Stena pa je tod take vrste, kot bi nas to mrtvo in brezlično skalovje hotelo prepričati, da ni ničesar prijetnejšega in varnejšega kot takole plezanje. Ko nas ploščata polička popelje v desno steno, za katero si nismo na jasnem, s čim je predstavljena, tako je spodrezana le nekaj sežnjev pod našo poličko, se nam dozdeva, da smo v pravih alpinističnih nebesih, ko se takole po angelsko sprehajamo nad breznom.

Med postanki na varovališčih, ko se plezalec lahko nekoliko zave in iztrga strogemu ritmu vzpona, prihajam vse bolj do spoznanja, da je plezanje v steni nad to prelepo, zeleno dolino zares veliko doživetje. Celotna okolica je nekako zaprta sama vase, ves ambient tega za-

V spodnjem delu smeri

Foto T. Mihelič

kotnega dela naših gora izžareva občutek domačnosti. Zdi se mi, da smo tudi mi postali sicer rahlo vsiljen, vendar nikakor nezaželen sestavni del te okolice. Njej se seveda najboljše podajo macesnovi gozdovi in zelene jase na dnu doline, pa samotne kmetije s starinskimi plotovi ter čredami pasočih se krav in, razumljivo, Trentar s svojimi ovčami. Toda danes se je prav tako dobro vključil v ta ambient tabornik z zelenim šotorom na jasi ob cesti in celo prizadevni zasavski markacist, ki si je šel ogledat naše akrobacije prav z vrha Ozebnika onstran doline.

Jožova vrh, ki se je pravkar napela, me zdrami in postavi spet v kruto resničnost. Ojoj, tu je oni kamin, ki naju je pred dnevi pestil debeli dve uri; tako zdelana sva prilezla iz njega, da sva kmalu pobrala šila in kopita. Joža, ta srečnež, je že zgoraj, midva z Iztokom pa sopi-hava s svojima bisagama, da naju je slišati nemara prav do Prehodavcev. In že nas spet zagrnejo oblaki. Tokrat sicer ne grozijo z mokroto, a vendar nismo docela ravnodušni, ko počivamo v luknji raztežaj nad kaminom. Pri kosilu se ne pustimo prav nič motiti. Pač ni lahko razdeliti konzervo kompota med tri lačne in jih nato prepričati, da so siti.

Steni, ki je zdaj nad nami, bi lahko v jeziku kakega plezalskega vodnika rekli ključ smeri. To sva z Jožom ugotovila že pri prejšnjem poskusu, le da nama takrat tega ključa ni uspelo obrniti v pravo stran. No, danes smo trije in, ker več glav več ve, imamo optimizma pač na pretek. Kar se našega ključa tiče, bo vse odvisno od tega, če se bo ona velika streha, raztežaj nad votlino, pustila na kak način obiti. Za dobro razpoloženje poskrbi tudi zajeda nad votlino. Postreže nam s skalo, ob kateri človek resnično dobi veselje do plezanja. Na miniaturni polički pod streho nas pozdravi zadnji stari klin.

Ko smo si bili pod steno razdelili delo, sem kot najstarejši dobil častno mesto srednjega v navezi in s tem prevzel vse dolžnosti, kar se tiče varovanja. Zasidram se torej na polici, Joža pa se brez obotavljanja loti našega »ključa«. Najprej spleza po polički v desno, a kmalu je treba navzgor. Tu se je vtihotapila med štrleče previse poševna zajeda z lepo razpoko na dnu. Vendar pa je treba do nje še priti. Vstop vanjo namreč zapira nekaj metrov visoka žmula brez pravih opor in z zelo slabo skalo. Joža sprva poskuša z vsemi mogočimi pripomočki iz svojega žvenketajočega arzenala. V skalo zabija kroparje, tamovce, pa kasinčke in

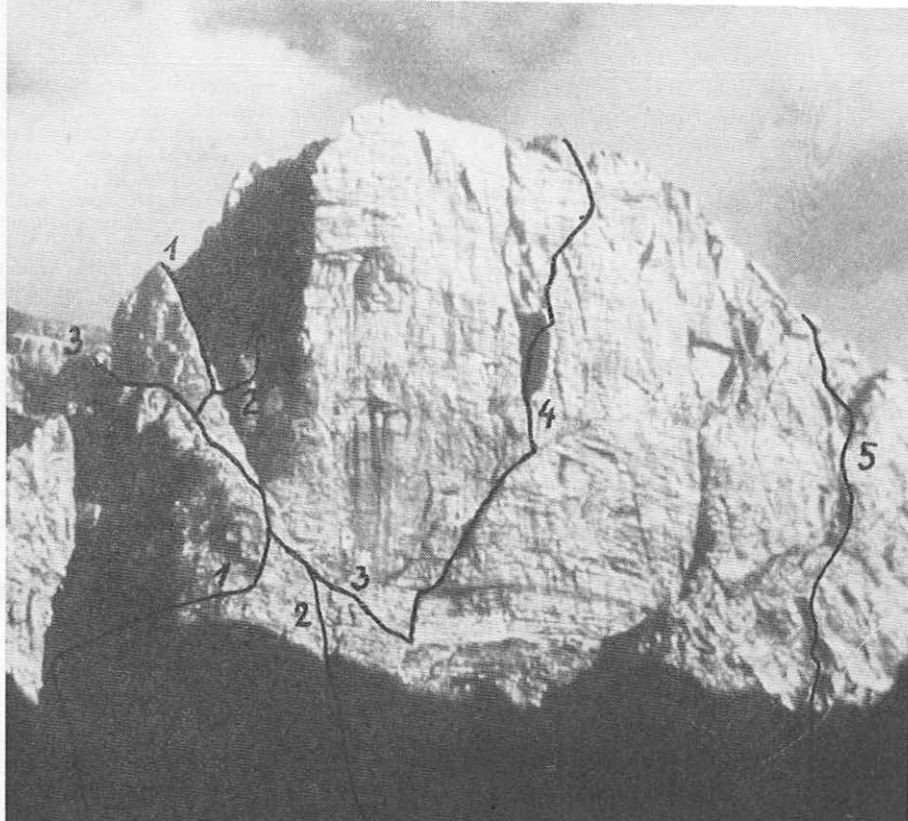
celo titančke, na koncu pa spozna, da ta pečina ne trpi v sebi železja. Uspeh bo zdaj pač odvisen le od tega, če si bo fant upal zdelati to zadevo kar prosto. No, pa si upa in že stoji v vznožju zajede. Tu lepo prijemljejo debeli U-klini in lesene zagozde, da plezanju po njej sploh ni kaj reči. Stena okrog nas je vbočena in udarci kladiva odmevajo kot v kaki akustični kovačnici. Tudi Iztok, ki sedi še v spodnji luknji, dela hrup, da gre skozi ušesa. Fantu je dolgčas, pa se je spravil na šope skrivenčenih klinov, imenitno jih bo poravnal. Joža lepo napreduje po zajedi, vse kaže, da se naše početje že nagiba v razplet. Tako hitro in enostavno, kot bi kdo sklepal iz tega pisanja, pa vendar ne gre; še preden Joža pritelovadi na stojišče vrh zajede, prhne preko nas že tudi prva manjša ploha, ki nas opozori, da smo še vedno v letu 1968. Naš »ključ« pa je vendarle pod nami in kljub mrzlemu pišu, ki sledi dežju, smo odlično razpoloženi. Posebno še, ko se nam ponudi polička, sicer na vso moč zračna, vendar obeta naraven prehod mimo navpične plošče, ki smo jo od spodaj gledali z velikimi dvomi. Tako se čez čas znajdemo vrh razglednega pomola na desni, sredi navpičnega stebra. Od tod je vsa nadaljnja stena kot na dlani. Zdjaj nam nobena streha več ne brani napredovanja; zdi se nam, da imamo smer že v žepu. Toda do roba stene je še dvesto metrov in videti je, da nobeden od teh ne bo lahek. O tem nas dobro pouči že prva poč nad pomolom. Joža ukroti njen previsni izstop šele, ko vanjo zabije najdebelejšo leseno zagvozdo, kar jih imamo s seboj. Nad njo pa nas čaka plezalsko nemara najlepši raztežaj v vsej steni: vitka, rahlo previsna zajeda, ki je videti, kot bi jo nekdo izklesal iz enega samega kosa skale. Joža jo prepleza v velikem slogu in še večjem razkoraku. Vmes se pritožuje, kako slabo prijemljejo klini, a Iztok, ki ima kot tretji na vrvi nehvaležno nalogo izbijanja, se pritožuje še bolj. Nobeden od njih, bojda tako slabih klinov, noče iz skale. Toda fant je trmast in jih naposled do zadnjega izbije, ves čas viseč na vrvi. Nekateri od njih so tako zdelani, da bodo lahko rabili le še kot spomenik Iztokovi vztrajnosti. Kar mi je pa pri Iztoku najbolj všeč, je to, da niti pri tako duhomornem poslu ne izgubi dobre volje.

Tako se je naša pot že krepko nagnila preko polovice in tudi poglavitne težave so, upamo, za nami. Zato se v nadaljnjih raztežajih prav nič ne naprezamo. Prav dobro vemo, da bo kmalu noč, stena pa nas do takrat še ne bo izpustila. Svet, po katerem zdaj plezamo, nam

Severna stena Vršaca
(zgornji del):

- 1 - leva smer
- 2 - direktna smer
- 3 - dostop
k centralni smeri
- 4 - centralna smer
- 5 - desna smer

Foto T. Mihelič

dovoljuje pravicato plezalsko rekreacijo, kakršne pa smo že pošteno potrebni. Dobro pregleden sistem poševnih kaminov in poličk nas vodi proti desni ves čas ob vznožju gladke in neprehodne vršne stene, še vedno dobrih sto metrov visoke. Danes nam je stena še posebno naklonjena, ravno pravi čas nam postreže z gruščnato kotanjico; le malo peska je treba razkopati in že je vse pripravljeno za bivak. Da pa ne bi bili preveč dobre volje, je nad nami spet vse navpično. Sicer pa se nimamo kaj pritoževati, že pri ogledovanju stene od daleč smo ugotovili, da bodo izstopne poči težavne. Ravno toliko je še dneva, da Joža opremi s klini prvi previs in se razgleda za nadaljnjo potjo, nato pa zlezemo v vrečo za bivak.

Prehod iz dneva v noč je nocoj fantastična igra oblakov in barv; strmimo kot začaran, dokler nebo na zapadu ne potemni. Sladko spanje pa nam kmalu zagreni mogočna siva gmota, ki se potuhnjeno plazi od trentske strani proti nam, nič dobrega se nam ne obeta. Kar pa se ostalega tiče, je noč še kar prijetna. Le želodcev, ki ves čas brez uspeha terjajo svoje pravice, ne moremo nikakor potolažiti. Nahrbtniki so pač že davno prazni.

Jutro je turobno. Debeli oblaki negibno visijo nad dolino in prav neverjetno se nam zdi, da še ne dežuje. Dež pa bo prišel še prehitro, zato le urno na noge! Medtem ko se z Iztokom še pretegujeva na bivaku, se Joža že vleče s škripcem preko previsa, kjer tiče klini od včeraj. Nad previsom ga čaka silno kočljiva prečnica v desno; ko z Iztokom opazujeva Jožove akrobacije, se nama zdi, da fant vendarle rahlo pretirava z jutranjo telovadbo. No, tudi nama ta telovadba ni prihranjena, vsi trije smo prav dobro razgibani, ko se naposled znajdemo na stojišču. To pa je tudi potrebno, kajti nad nami je zrastel zares spoštovanja vreden kamin, pravzaprav poč, ali kakor bi pač lahko imenovali to ozko in gladko prepoko. Taka je, kot bi si jo bil naš Vršac sposodil pri kakem vrstniku iz granitnih Zahodnih Alp. Pa se kljub temu tudi ta nestvor ne more dolgo upirati našemu Jožu, čeprav se brani celo z dežjem, ki ga v hipu spremeni v navpično drsališče. Nas pa je zdaj le še ena sama neučakanost. Hitro opravimo še s kratko, navpično počjo in krušljivim žlebom, nato pa v pojemajočem dežju stopimo na vrh. Sive megle se vlačijo vsenaokoli, toda naposled je prišel čas, ko je nam to vseeno. Spomnimo

se na dobršen del poletja, ki nam ga je pobral tale Vršac. Toda uspeh je vendarle tu, soglasni smo: Vredno je bilo truda!

Tehnični podatki:

Centralna smer v severni steni Vršaca

Plezali: 13. in 14. avgusta 1968 Iztok Belehar ter Jože in Tine Mihelič. Ocena V, VI, višina smeri ca. 370 m, čas plezanja prvoprstopnikov 14 ur, v steni ostalo ca. 20 klinov in 4 lesene zagovozde. Trdna skala in brez izjeme odlična varovališča.

Dostop: a) s Koče na Prehodavcih po poti proti Doliču do sedla med Vršacem in Kanjavcem ter dalje navzdol proti veliki kotanji že v območje severne stene Kanjavca. Na mestu, kjer pot ostro zavije v desno proti tej kotanji (dobrih 5 min. pod sedlom – do sem možen seveda tudi dostop od Koče na Doliču) levo s poti in navzgor po travi 20 m na markantno travnato glavico v severnovzhodnem grebenu Vršaca. Od tod levo v grapo in po njej sestop 50 m. Tik nad mestom, kjer grapa navpično prepada, prečnica v levo (orogr.) po ozki, nato pa vedno širši polički do razčlenjenega grebena ob grapi ob gladki vršni steni Vršaca. (Štik z levo in direktno smerjo.) Sestop sprva po grebenčku, nato levo v grapo in po njej več raztežajev navzdol ter končno po vrvi preko 40 m visoke navpične stene do široke police, ki leži ob vznožju navpične in gladke vršne stene Vršaca. Po tej polici (krušljivo) proti zapadu 60 m na manjše melišče pod steno. Od Koče na Prehodavcih dobri dve uri, mestoma II.

b) iz Zadnjice po levi ali direktni smeri do vznožja vršne stene, kje ti dve smeri zavijeta proti levi in kot pri a) do vstopa IV.

Opis: spodnji del smeri poteka po steburu, ki se pričinja desno od omenjenega melišča. Vstop v izrazit rjav žleb na desni. Po njem 30 m. Tik pred koncem desno v steno in prečnica cel raztežaj (krušljivo) v desno do kotanjice v žlebu ob steburu. Naravnost navzgor deloma po žlebu, deloma po desni steni dva raztežaja do velikega previsa. Pod njim po nagljeni polici v desno navzgor do stojišča. Dalje v isti smeri, kmalu prestop preko gladkega praga (k) na višjo polico. Po njej še 10 m desno, končno pa skozi kratko, navpično poč (k) na stojišče (IV). Od tod 3 m levo in navzgor v navpičen, plitev kamin, po njem 25 m (3k, 1z, V+) in izstop levo na stojišče na ozki polički. Po njej levo na rob in navzgor v večjo gruščnato kotanjo v vznožju velike, navpične grape, ki je zgoraj zaprta z velikimi stehami (v udobni lopici vrh kotanje možic).

Desno v navpično zajedo, po njej 30 m (odlični oprimki, IV) do poličke pod veliko streho (stojišče, k). Po polički 4 m desno, nato navzgor 3 m (VI) v poševno proti levi tekočo zajedo in po njej 10 m do krušljivega stojišča (3k, 2z). Desno na ozko poličko in po njej vodoravno v desno 25 m na udoben pomol. Desno v navpično poč, po njej 10 m (V) in po lažjem žlebiču na naslednji pomol (natanko v višini najvišje strehe na levi). Desno skozi 15 m visoko, navpično

zajedo (VI-) in lažje navzgor do stojišča. Sledijo trije lažji raztežaji (III, IV) proti desni po jasno izraženem sistemu razčlemb do ozkega žlebiča v vpadnici velikega stehastega nosu tik pod robom stene. Iz gruščnate kotanjice vrh žlebiča po levi zajedi 15 m, nad previsom prečnica po nakazani polički 6 m desno v kot in preko previsa na stojišče (3k, V+). Naravnost navzgor skozi ozek, gladek kamin (15 m, 2k, V), izstop v levo in kmalu nazaj proti desni na stojišče. Desno v kratko, navpično poč in skozi krušljiv žleb do izstopa na teme Vršaca v neposredni bližini najvišje točke.

Sestop: z vrha Vršaca proti zapadu preko travnatega pobočja prekinjenega s skoki na pot, ki drži do Koče na Prehodavcih. Pol ure.

SVET POD TISOVCEM

(Za 65-letnico PD Idrija)

Lado Božič

okrat sem bil v gosteh pri nekaterih svojih prijateljih in znancih. Med prve štejem one, pri katerih se večkrat oglasim, med druge pa tiste, ki jih le tu in tam mimogrede oblazim. Da se razumemo. Gre za vrhove in grebene, grape, soteske, gozdove, za senožeti, za vse, kar prenaša zelo skrotovičena skorja skromnega prgišča domačega idrijskega sveta.

Usedel sem se na nižjem, toda razglednejšem vrhu grebena nad idrijskim kotlom in belško sotesko. Med Padarjevo grapo pri Kobili in grapo Potok pod Miklajčem se nenadoma dvigne iz Idrije mogočna gmota Struga in vzkipi preko skalnatih strmin. Nad skalami se strmina umiri in preide skozi gozd v položnejši svet, kjer odvrže svojo gozdnato odejo in jo zamenja z lepimi travnatimi pobočji, s košenicami, od pomladi do pozne jeseni polnimi najrazličnejšega cvetja. Tu greben zavalovi proti zahodu kot hrbet dvogrbe kamele. Najvišjo točko doseže na prvi grbi, v vrhu, ob katerem se na vzhodni strani stiska skromna Zagrebenčarjeva bajtarija. Odtod zleze v sedlo in se spet požene v breg na drugo, nekaj metrov nižjo grbo. Za tem pa se globoko usloči kot dolg kamelin vrat in z glavo konča visoko v zaraščenih vrhovih Hleviških planin.